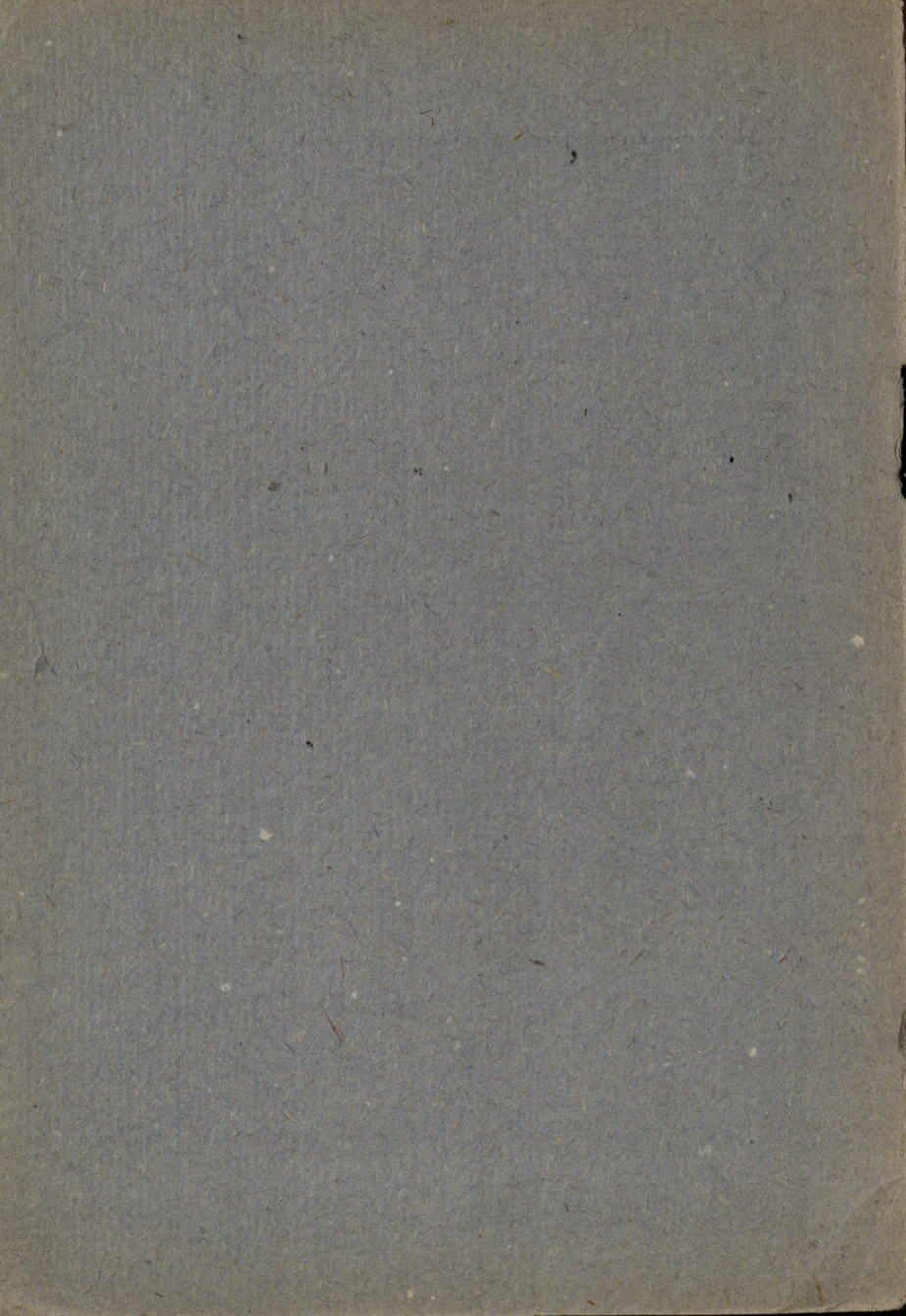

КӨРҮМҮЛҮ ОНДАЙ АЙМАГЫ-
НЫҢ ПЛЕНУМ-ЛУУНЫНЫҢ
ШҮҮШКЕН КЕРЕКТЕРИ,
ТУРГУСКАН ЛӨБИ.

Дәр устүниң пролетарлары бириклегер!

Көрүмјүлү аймак — социал јолын баштазын!

Социал Јаркыны Сибирдин өскө сөбктү албатаа јайылзын!

Ойрот.

2-368

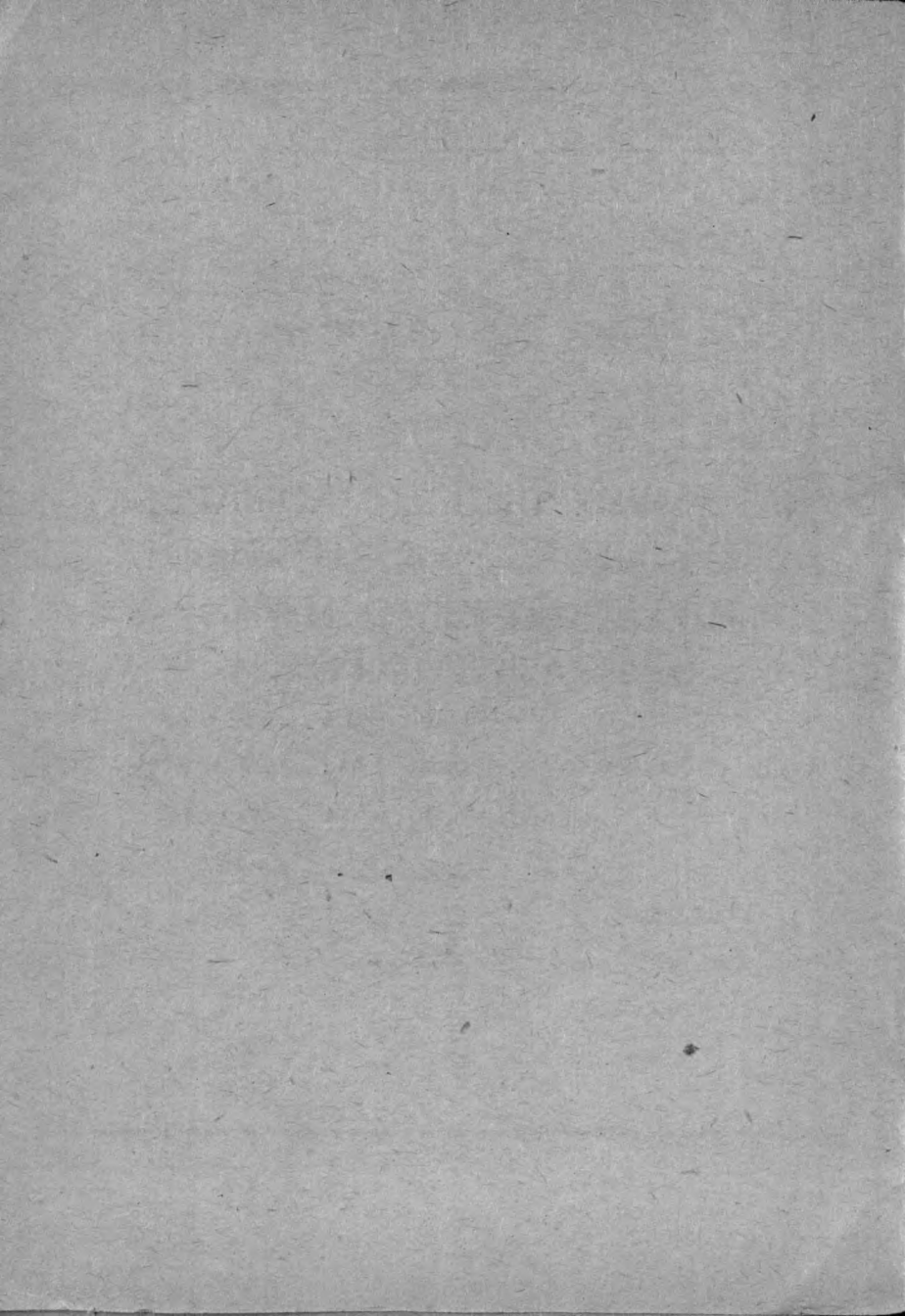
Г.П.Б-на обяз. экз.
Лнгр. 1930 г.
Акт № 2-1083

КӨРҮМЈҮЛҮ ОНДАЙ АЙМАГЫ-
НЫҢ ПЛЕНУМ-ЈУУНЫНЫҢ
ШҮҮШКЕН КЕРЕКТЕРИ,
ТУРГУСКАН ЈӨБИ.

*Тосғановский аймагына
тешкеме.*

Инв. № _____

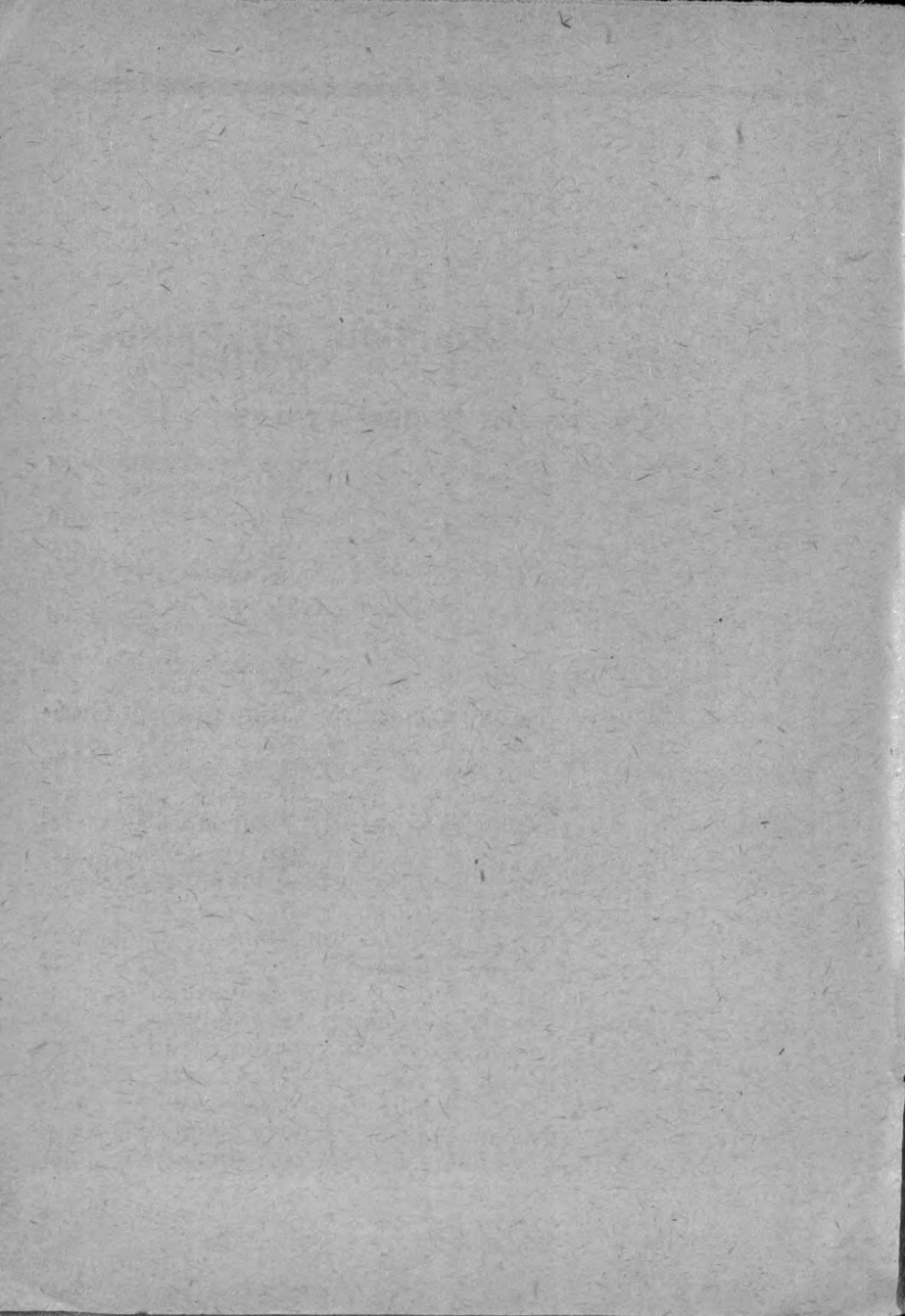
Ондай аймактын Совет Башкару Комиеди чыгарган.
1930 јыл, Май. Улалу г.

Нөн. Дорошенконын куучыны.

Јэ, нөкөрлөр! Бу Аймактын пленум јуунына јуртсоветтердин председателдарын, катчыларын алдырган. Ол не керектү дегежин, бистин, аймактын ижи мынан ары көрүмјүлү болор учурлу. Бистин Ондай аймагын көрүмјүлү иштү болзын деп, Јака јурт Сибирдин Башкаруу јөптөгөн.

Көрүмјүлү Аймактын ижин баштаарга Сибкрайисполком биске нөкөр Гайсинды, ийген. Нөкөр Гайсин бу јуунга көрүмјүлү Аймактын ижин канайта башкаарын билдире куучындап берер.

Нөкөр Гайсинның куучыны.

1. Журтсоветтердин отчеды.

Ленинның jakылтазы болзо, журтсоветтердин јон алдына отчет эдери, члендерин јангыртып тудары сүрекеј јаан иш болгон: албаты-јон текшы угужуп, тәкши шүүжип, журтсоветтин ижинин тутагын айдып, членге јарабас улусты чыгарып, ордына талдап көстөп тудатан учурлу. Бујылгы бистин аймактын журтсоветтери эткен отчет сүрекеј көп тутакту болып јат. Ол тутататардын төстү јәтпестери бу:

Аймактын башкаруу бу јаан керекти јетре јакшы башкарбаган, журтсоветерге јакылта- башкаруун бербеген учун бу иш тутаган эмтир. Јаан тутак аймак јанына болды,

Јуртсоветтердин отчеты сүрекеј саадаган, кажы журтсоветтер отчедын албатаа јетре айтпаган эмдир. Отчетты оройтыткан тутаткан журтсоветтер Ондай-ла Јаламанның журтсоветтери эмтир. Отчетты эркин јакшы эткен јер Јолонын журтсовети болып јат.

Јуртсоветтердин отчетторын шинжилеп көрөрүмде тутактары мындый:

Коллектив керегин журтсоветтер кичебей турган эмтир, отчеттын протоколдорынан көрүнбейт.

Уүредү кереги сүрекеј тутап турган эмтир. Алтай тилду уүренер бичиктер јок эмтир. Ол тутак кайдан болгон дезе, бистин областан башталып турган деп, айдар керек. Бис јылдын зайын уүредү керегине көп акча берип јадыбыс олар дезе керектү бичиктерди базып чыгарбай тутадып јат.

Бистин Оңдай аймагында үүредү керегин кичейтен эки инструктор бар. Јә олордын эткен кереги билди-рбей туру. Бичик билбес улустын тоозын эмдиге јетре албаган. Олордын спискизынаг көргөндө көдрө аймакта бичик билер улустын тоозы 29 кижиге чынына көрзө үүредү эбеште јылбаган, бичик билбес улусты үүредер ликвидаторлар јок болгон. Школдогы үүредүлерди ай-дары јок коомой. Ол тутак аймактын неме керексибес јанынаг болгон.

Јуртсоветтер бандитту кату јыл болды деп, јарбы-нарга јарабас, олордын ижинде коркушту јан тутактар бар.

Совет башкаруудын јакылгазы болзо, јуртсовет-тин кичеейтени јоктулар, батрактар болгон, не-де кере-ктерин озо баштап батрак-јоктулардан јөптү бүдүретен. Бистин Оңдайдын аймагынын јуртсоветтеринде секция-лар јок, ижинде план јок, јоктулардын группалары јок, јоктуларды бириктирип баштабаган эмтир. Ол сүрекеј јан тутак. Јуртсовет јоктуларынаг ыраган кийнинде чике чын иш бүдүрүп болбос.

Јуртсоветтер секциялары јок болгон кийнинде ке-ректери база тутак болор. Оз үзери јуртсоветтер член-дерине иштеер башкарап керектерди эжилеп, айдып бербеген эмтир. Ол база јан тутак. Јагыс председатель канча керекти башкарап? Эскө члендери эжилү башка-рап кереги јок болзо, болыжы јетпей тегин јүрүп ка-лары ол. Јуртсоветтер мынаг ары ижине план тургуза-ла планду иштеер керек. Секциялар эдер, члендерине башкарап иштерди эжилеп берер керек, члендер јуртсо-ветке чын болыжы једип турзын.

Ўй улустын ортозындагы ишти јуртсоветтер сра-най коомой бүдүрген. Делегаткалардын собраниялары јок. Ўй улус јон ижине бирде эбеш јууктап јатканы јок емтир. Бу бистин Аймакисполкомнонда көрүгер. Аймак-тын члендеринде ўй улус јокко јуун, бу пленумга бир-де ўй кижиге келбеген. Бу јуунга тал ортозы ўй улус болор керек. Олор јагы председателдан корколо кел-беген болор ба? Эмезе Аймактан бичик барбаган ба? Мен сананып тападым. Бистин аймактын јамылулары бу пленумга ўй кижиге алдырбаган деп, билдирип туру.

Аймактын жамылулары үй улусты немее бодобой турганда журтсоветтердин кыймыктабазы эрмек беде. „Үй кижиге госуларствонун башкаруун тең башкарышсын“, деген Лениннын жакылтазын бистин аймак ундуп койгон эмтир.

Журтсоветтердин Ревизионный Комиссиалары журтсоветтин ижин шинжилеп көрөри тутакту эмтир, журтсоветтердин тутактарын көрбөй, түзөбөй турган учун, керектерде жаан тутактар бар болып жат.

Аймакисполкомнын баштаар ижинде коркушту жаан тутактар бар болгон. Журтсоветке уполномоченный улусты ийәрде жакылданы жетре бербей турган, тоолу күнге ийип турган. Аймактан бичиктү барган „уполномоченный“ улус дезе журтсоветтерге барала бойын бийге бодонуп, керектерди аллынаг бойы билинип башкарган, журтсоветтерди немее бодобой бажын ажра алтап, жөби жокко иштеген. Ондый бойы билинер керектин бажында бийиркен уполномоченный улус коллективка, коммуна албатыны коргузып кийдирген, середняктарды (орто күчтүлерди) байларга бодон жөжөзин алган, партия-ла совет башкаруудын жакылгазынаг кыйган. Ондый улус, совет башкарууга, партияга кара санаган, Революциянын жолынаг кыйган деп, айдатан. Ондый жастра кылынганларды совет башкаруу революциянын закон-ла кайралы жок кату жаргылап жат, эмдиде жаргылаар.

Ондый жастра кылынганларга совет башкаруу чыдаар. Же эмди журтсоветтер журттын чын ээзи деп, билинер керек, журтсоветтер—советтин төс башкаруузы, керектерин совет законног кийдырбай башкараар керек. Башкы жастра иштер эбештен түзелип келди. Коллективка кирген улустын тоозы 36% ка жеде берди. Бу кирип жаткан улус акту бойынын санаазы-ла чын социал-жүрүм жазарга кирген деп, билер керек.

Көрүмчүлү аймакта сotsьал-чыгым-
ның çоль асылды—ичкеери вазыр ут-
кыждар!

2. Јаскы ишке белетенери.

Мен бу Ондай аймагына келген-ле бойынча Аймактын жамылуларына куучындадым: „Јаскы ишке белетенери сүрекей јаан иш болгон. Аймактын улустары журттарга текши жүрүп, албаты жон-ла жөптөжип, бары-жогын угужып тутактар бар болзо, түзөп керекти бүдүрөп керек“ деп, айттым. Аймактын жамылулары айдышты: „Јаскы ишке бис не-ле немени белетегенибис. Јакарубичиктер берилген. Бистин ол иште тутак жок“ дешти.

Эмди көрүп жүрзөм јаскы ишти Аймак сүрекей тутаткан эмтир.

Аймактын јаскы иш керегинде уполномоченный улустар журтка бараганда эки-үч конокко өскө јерге барып турган эмтир. Журтсоветке барала ат мангына керек башкарар, тоозы жок јуун эдер, бир-онду-башту керек бүдүрбөс болгон. Журтсоветке он кизи келер он башка күүчын айдар болгон. Онын бажында бирде токналу башту иш башкарганы жок, карын там ары булгап койгон.

Аймактын жамылулары дезе, журтсоветтерди тоозы жок бичик-ле шыбаалаткан. Бичик тоозы көп болгон, тузалузы онын ас болгон. Эмди угар болзо, кажы журтка үрен једишпес, аймак јастра берген, буудай бүтпес јерге буудай берген, сула сураган јерге буудай берген, Урен аштын тоозын јарт билбес. Кайдый журтта үрен бар кандый журтта үрен јетпес болгонун аймак билбес.

Бандитту, түймеендү јыл болгон кажы журттардын аттары арыган, јылыйган. Аймак дезе онын аайына чыкпаган. Кулак-байлардан айрып алган аттарды ады жок колхозторго, јоктуларга берерин башкарбаган, аттын чодын албаган. Кулак-байлардын өскөдө јөөжөзин, малын чоттоп башкарбаган.

Аймактын ийген уполномоченный улустары коллективка, коммуналарга албатыны коркудуп кийдирген керегинде журтсоветтер коллектив керегин таштаарга једе берди. Ол ишти таштаар учуры жок, кичеер керек, болгон. Аймак дезе башкы тыргыкты түзөбөй коллективка јонды күүни-ле кирерин кичебөй база јада берди.

Колхозбюронын ижи АЗО-ла жөптү эмес, экү ал-

ды алдынаг санаа киргенче иштеп турган эмтир, онын учун бичиктер-ле көптөп, керек бүгпөй турган эмтир.

АЗО-нын ижинде база јаан тугактар бар Агруполномоченныйларды јакарып јаскы ишке тыгыда такалабаган. Агрономдоры јурттарга текши јүрбөй турган эмтир. Аймактын јаан агрономы алтай јурттарга орус бичик берип, башкарып койдым деп, бу јуунга айдып јат. Алтай јуртсоветтердеги председателдар көбизи тил билбес, ондый көп орус бичиктег нени билер. Онын учун ишти бодоп иштеп јат, керек тутап турганы ол.

III. көрүмјилү аймак болгонун куучындаганы.

Бистин Ондай аймакты көрүмјүлү иштү болзын деп, Јакајурт Сибирдин Комитеди јөптөди. Сибирде көрүмјүлү ишту эки аймак бар болгон, эмди бу бистин аймак үчүнчизи болды Аймакты көрүмјүлү эткэни јаан учурлу, албатынын малы-ажын, бичик-билэрин, нэ-лэ ижи јаранарын, јагы социал-јүрүмин јазаарын түргэн көдүрэр тузалу кэрэк. Бистин Ондай аймагы сүрэкэй ырысту болгон. Көрүмјүлү ишгү аймак эдергэ Сибирдин ичиндеги өскөдө сөөктү албатылар блаашкан, болып албады. Бистин аймактын көрүмјилү ижи Сибирдин ичиндеги өскө сөөктү албатыларга (шор, хаккас, якут, бурят) - көрүмјүлү болор учурлу. Бу иш чын тузалу, көрүмјүлү болор кэрэгиндэ бистин кичээнэтэн бүдүрэгэн иштэрибис мындый аайлу болор:

Не-ле керекти алтай тили-ле башкараы.

Партия ла Совет башкаруу өскө сөөктү оок албаты јагы јүрүмди акту бойынын тили лэ јайым јүрүм-

Altajdyň çaş öskürymderi yyredy
çanyň kiceeger, көrumçyly işke во-
льзьгар çetiriger!

лэ жазазын дэп, кичээп јат. Онын учун, бистин үүрэнэр бичиктэрибис, башкарар башкаруубыс ончозы алтай тили-лэ бичилэр учурлу. Бистин аймак көрүмјүлү болгон кийинде, онын ижи бискэ сөөктөш төрөл (шор, хаккас, бурят, якут) албатаа көрүмјүлү болор кэрэк.

Онын учун бистин аймак эмди нэ-лэ кэрэктэрин алтай тили-лэ бичип башкарар јангыс ол эмэс, нэмэни тэрэп шүүр кэрэк.

Бистин көрүмјүлү аймак бойы алдынан алтай тилдү газет чыгарар, школдорго кэрэктү книгаларды бойы базып чыгарар кэрэк. Онон өскө албаты-јоннын јадыжын, јүрүмин ижин үүрэнэтэн Краеведческий организация эдэр кэрэк. Ол организация бистин алтайга төрөл түрк укту (шор, хаккас, бурят, ташкин, туркмэн, черкес база-өскө сөөк) албатылар ла тил алыжып бичик алыжып јадар учурлу.

Аймактын ижин көрүмјүлү эдип јазаарга бискэ көп үүрэдүлү (специалистар) кэрэк (докторлор, агрономдор, техниктар) Ондый үүрэнгэн улустап бис үүрэнэр, ологорго кэрэкти баштадар учурлу. Үүрэнгэн улус баштабаза бис бойыбыс јаткан-ла аайынча јадарыбыс, көрүмјүлү иш эдип болбосыбыс. Онын учун бистин көрүмјүлү аймактын бу јангы ишкэ чыгатап јал-салы көптөди: јэтон мунга јууктап јат. Јэ, ол акчаны Сибкрайисполкомнон облас сураган, байла бэрилэр болор. Бистин областын бүджет акказы јылдын бойынын чыгымына јэтпэй јат, јылдын зайын госуударстводон болыжып турган болгон.

Јуртсоветтердин катчыларына, председателдарына Октябрь айдап ары јал кожор, онон бэри кожор акча јок болды.

„Социал Јаркыны—Келин-кыстарга“.

Бистин алтай кэлиндер, кыстар бичик билик билбэс, ада-өбөкөнин јангынча кулга јүрүп калган учун көрүмјүлү Аймак ологорды карануйдап чыгарарын, јангы социал јүрүминэ баштаарын энг озо кичээр кэрэк, Оны

канайда кичээр дэээ, бистин көрүмжүлү аймак эн-лэ озо алтай кэлиндэр, кыстар үүрэнэр „Социал-Жаркыны — Келин-Кыстарга“ дэп, тура эдэр-учурлу. Ол тураа 25 кижиден алтай кэлиндэр,—кыстар алдырып алып, бүдүн жарым айдаг кандый-ла ишкэ, ару-чэк жүрүмгэ, көктөнбөргө, оград иштээрге, үүрэ жанынаг бала азраарга, мал азраарга үүрэдэр.

Ондый „Социал Жаркыны—Кэлин кыстарга“ дэгэн тура бу Ондайда Майдын 1-чи күниндэ ачылар. Ол кирэктэ болыш эдип Жака журт Сибирдин Комитеди бир мунг акча бэргэн. Ойрот областын акказы јэдишпэйдэ турган болзо, бэш мунг бэрди. Алты мунг акча бар. Ол кэрэкти тургузала баштап көндэктирэр кэрэк. Онон ары эзэндэги јылда ондый „Социал Жаркыны“ дэп, туралар бистин аймакта экү-үчү болор учурлу. Бујылгы јылда бир ондый тураны Кэнгидэ-бэ Каракордо-бо эдэр. Ол кэрэктэ албаты јон болыжып, үй улустын ортозына билдирэ јарлап турар кэрэк.

Радио — телефон эдери.

Бистин аймактын журттары сүрэкэй чачыгы јадып јат. Кандый-ла турган кэрэктү бичиктэр бачым табыш-пас, тутап јат.

Бистин көрүмжүлү аймак журтсоветтеринэ тэкши телефон тургузар, радио эдэр. Ол кэрэктин јоби Сибир јака журтта база бүдүп калган. Бистин көрүмжүлү аймакка телефоннын радионын аппараттарын, нэ-лэ кэрэктү јэпсэлдэрин Радио центр (радио-телефоннын тос башкаруу) бэрип јат Бистин кичээп болыжарыбыс ја-ныс столмолор бэлэтээри. Ол ишти албаты јон байла кичээп бүдүрэр болор дэп, ижинип турум.

Радио-телефоннын тузалузын албаты-јонго тэкши билдирип јарлаар кэрэк. Телефоннын тузалузын бу отурган председателдар, члендэр эмдидэ билип отуру: ат јобобос канча јус чакрым јэргэ аймак-ла куучында-

Албатың сон көдрөвис, көрүмчүлү
аймактың изине вољзалдар!

жып отурар, билбэгэн кэрэкти тургуза угужар, тузазы ол болбойто.

Радионы дэээ бичик-биликкэ таскаарына нэ-лэ со-лын кэрэк угарына тузалузын јон база көрөр.

Бу көрүмјүлү иштү аймак ради-телофон јок болзо ижи база тутак болор. Онын учун оны эдерин түргэ-дэр кэрэк; албаты јонго билдирэ айдып, кэрэктү ағаш-тарды эмди-лэ бэлэтен, июнь айдын 1-чи күнүнэ теле-фонды, радионы јуртарга кондырып, божодор кэрэк дэп шүүп турум.

Алтай улусты башкару керегине үүредери.

Алтайдын көрүмјүлү аймагы болгон кийниидэ ал-тай улустан кэрэк башкарау улус көптөдөр кэрэк бар. Оны кичээри мындый.

Јуртсоветтердин председателдарын, катчыларын аймак ичиндэ курска үүрэдэр.

Алтай кэлиндэр, кыстарды, ууларды талдап обла-стын, ичкээри јэрлэрдин кандый-ла үүрэдүгэ ийип ту-рар, кандый-ла курстарга кичээп бэрэр кэрэр.

Ликвидаторлардын курсын аймак ичиндэ эдэр кэ-рэк. Областа үүренип турган (Совпартшколдон) избач-тар, ликвидаторлар алдырау кэрэк.

Алтайдын јаш өскүрүмдерин кичээп үүрэдип, кан-дый-ла јоннын ижинэ салзабыс бистин аймактын ижи чын көрүмјүлү болор, јаранар. Үүрэдү јанын бис бойы-быс кичээбээзэбис качанда өрө чыкпазыбыс.

Алтайдын јаш өскүрүмдери бу јаан кэрэккэ болы-жарга, Социал-јүрүм јазаарга болыжар дэп, ижинип турум!

Совет башкаруу-ла партия алтай улуска чын со-циал-јүрүмнин јолын ачып бәрди-ичкээри базып, уткуй алалы!

Көрүмјүлү аймактын ижинэ көдрө јон чын болы-жыбыс јетирэли!

Гидростанция.

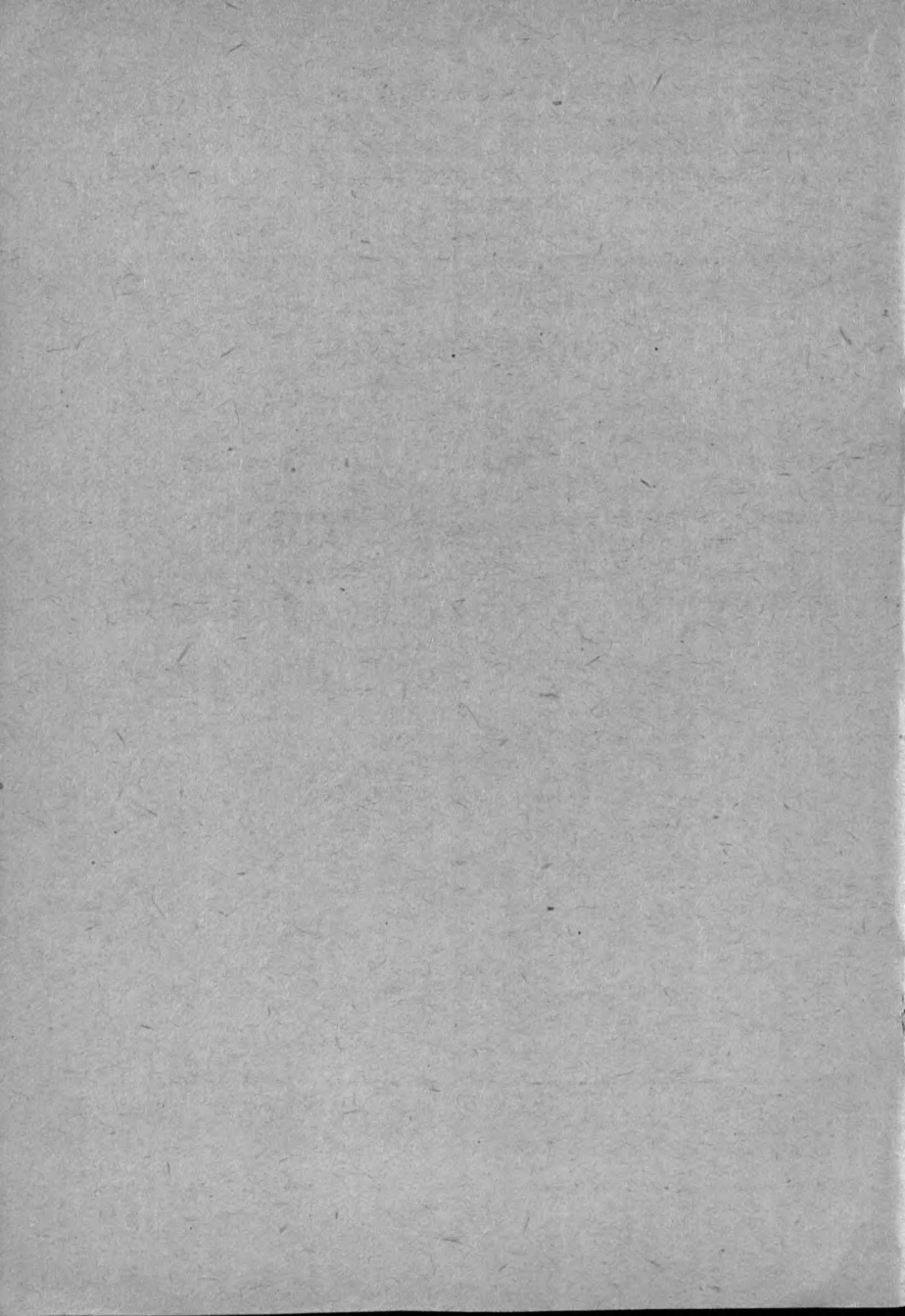
Бистин аймакта Урсулдын суузына јаан күчтү элэктричествонын станциязын (Гидростанция) эдэр дэп,

Областа план тургускан Новосибирскийга бэргэн. Ол планды Сибкрайисполком јөптөзө сүрэкэй јаан туза болор. Ол станциянын күчү-лэ бистин аймак ичинэ канча-ла завод тээрмэн этсэ онын ончозын ол кыймыктар, албаты ончозы элэктричество-отту болор, карасин ундулар. Онын күчи айландыра јаткан аймактарга-да јэдижэр. Ондый јаан тузалу нэмэни бистин јон тэкши сурап түргэн эттирэр кэрэк,

Социал-мөрөй.

Ленинградтын тэре иштээр „Коминтерн“ дэл, заводы бискэ шеф (болыжар) болып, бистин аймак-ла Социал-мөрөй эткэн. Бис эмди ол заводтон кэлгэн нөкөр Стронинды үдэжип койор кэрэк, база эткэн договорды тутатпай бүдүрэр деп, айдылар учурлу. Онон өскө „Коминтерн“ заводко эки крээлү уулдар ийэр кэрэк, ол заводко үүрэнип алып кэлзэ бистин бойыбыска тузалу болор.

Sotsyal Çarkьнь—altaj kelin kь-
starga!

**Пленум-жуунның,
шүүшкен керектери айынча
ТУРГУСКАН РЕЗОЛЮЦИЯЛАРЫ**

Јуртсоветтердин отчедын аайынча.

Јуртсоветтердин члендерин жаңыртып тутканын, отчет эткенин нөкөр Гайсиннын куучынынаг угала, көрүмжүлү Аймакисполкомнын пленумы тутакту деп, темдектеп турганы мындый:

а) Јуртсоветтердин көп јаны бу отчет тужунда албаты—јонды јеткил јуубаган эмтир, ол јанынаг тутак бар.

б) Аймакисполкомног барган уполномоченный улу-стары кандый-ла кампания иштерди бойлоры билинип, сельсоветтерден јоби јокко иштеп турган емтир, онын учун керектер көп тутаган деп көрдибис.

в) Аймакисполком сельсоветтерге инструкторлор ийип, ижин баштабай турган эмтир.

г) АИК-нын ижин алтай тили ле башкаратаны тутаган: алтай катчылар јок, алтайлап бичиктер алышпаган.

д) Докторлор, агрономдор, малдын фельдшерлары, Бичик-биликтин бөлүгинин инструкторлары јуртсоветтерге јүрбей, керекти тутадып турган эмтир.

е) Аймактын ижине јол көстөп ийген улусты Аймак кичээбей, ишке таскатпай турган эмтир.

ж) Јуртсоветтердин ревизионный комиссиялары јонго отчодын јетре айтпай турган, јуртсоветтердин тутактарып түзөбей турган деп, пленум көрди.

Бу тутактарды мынаг ары түзээрин Аймактын пленум-јууны берип јатканы мындый:

1. Јуртсоветтер мынаг ары ижинин отчедын үч айдын бажында бир катап јонго тәкши айдып турзын.

2. Јуртсоветтерде текши секциялар эдип, албаты-јоннын ортозындагы ишти тыңыдар, јуртсоветтин член-

деринэ эжилү иш берип, оморды секция ижине баштадар, јоктуларды, орто јаткандарды ишке кожо тартарын кичээр.

3. Аймакисполком мынаг ары јуртсоветтерге инструкторлар ийип, омордын ижин көндүктирерин болыжарын кичээрзин, јуртсоветтердин ижининг докладын, отчедын Аймактын президиумы угуп турзын база Аймактын пленум—јуундарына айдып турзын.

4. Аймактын керегин алтай тили ле башкарыын түргедетсин деп, пленум јакып туры. Ол керекти башкарага алтай улусты үүредерин тыгытсын, аймак ичинде јуртсоветтердин председателдарынын, катчылардын, фельдшерлардын курстарын эдерин кичээрзин деп, пленум јакып јат.

5. Докторлар, агрономдор, инструкторлор јонго тегиши јүрбес, керегин бүдүрбес кылыкты токтоодор, мынаг ары ондый улус өзөктөргө тәкши јүрзин, анчадала алтай албатаа болыжын јәтирерин тыгытсын деп, пленум јакып туры.

6. Аймакка иштээрге көстөл чыгарган алтай улусты аймак сүрекей кичээр, керекке таскатсын, болышсын деп пленум јакып туры.

7. Јуртсоветтердин ижин, отчедын ревкомиссиялар шинжилеп, түзеп, јонго угузып турарын, тыгытсын деп, пленум јакып туры.

8. Кайынчынын јуртсоведин Кадын-суунын бу јанына (сол јанына) кечирерин пленум јөпсинип туры. Ороктуойдын јуртсоведин Ороктуойдын оозына көчүрерге јараар деп, шүүди.

9. Ондайдын аймагы Ленинградтын тере иштеер „Коминтерн“ деп, заводы ла эткен социал-мөрөйди аймактын јонына тәкши билдирзин деп, пленум јакып туры. Ленинградтын заводынаг келген представитель нөк. Стронинды јанар тушта аймак күндүлү үйдеп койзып, деп, пленум јакып туры. „Коминтерн“ заводко үүренерге эки кичи чыгарарга керек деп, шүүди.

Огдайдын аймагынын ижин көрүмжүлү эдэрин нөкөр Гайсин Сибир Жака журт ичине аякту керектү деп, нуучындаган керегинде бүдүрген јөби.

1. Аймакисполкомнын пленум-жууны бу бистин аймакты көрүмжүлү иштү аймак эдип, Сибир Жака журттын, Ойрот Областын Башкару Комитеттери јөптөгөнүнэ сүүнчүлү уткуп туру, онын учун мал-аш ижин јарандыраын, бичик-биликкэ албатызын тэкши үүредерин, колхозгорын тыгыдарын нэ-ле ижин чын көрүмжүлү јакшы бүдүрерин, беш јылдын планын төрт јылда бүдүрерин сүрекей кичээрге керектү деп, пленум шүүди.

2. Аймактын ижин түрген көрүмжүлү эдер керегинде бу јаан керекти албаты јонго тэкши билидире јарлап, јоктулардын, орто јаткандардын ортозындагы ишти тыгыдып, кулак-байлардын тэскеери сайгак-кобын токтоодорын сүрекей тыгытсын деп, пленум јакыды.

3. Аймактын ижи көрүмжүлү болорына журтсоветтер болыжар учуры мындый:

а) јаскы аш-кра ижинин планын журтсоветтер туттай 100 процентка јетре бүдүрер керек;

б) журтсоветтер јоктулардын группаларын төзөп, јоктулардын жуундарын эдип, өзөк заин үй улусты, јаш өскүрүмдерди бириктирип јоннын бастра жуундарын жууп нэ-ле керектерин јарандыра иштээр керек;

в) Секциалардын, комиссиялардын ижине журттын эркин јакшы деген улустарын (активтарды) тартар керек;

г) Журтсоветтердин члендерине ишти эжилеп берер керек;

д) Журтсоветтер, президиумдар бойлорынын ижин планду иштеер керек;

е) Журтсоветтердин АИК-тын ревкомиссиялары ижин тыгыдар;

ж) Журтсоветтердин тураларын, избачитальняларды, школдорды, интернаттарды, ясляларды, клубтарды ару чек тудуп, кичээр, јарандыра;

з) „Социал-Јаркыны“ деп, келиндер кыстардын туразына албаты-јон болыжын јетирерин кичээр;

и) алтай бичикчи улустын чодын алып, оларды башкару ижине таскадар;

к) Журтсоветтерди октябр айдын 1-кы күнүнөн 1930 жылдан ары ончозын бойлоры бюджеттү (кирелте чыгалта акчалу) жадар эдер керек, ол керекке албаты-жон тэкши болышсын ошон өскө Жаңы бюджеттен ары 1 октябр 30 ж. журтсоветтердин катчыларына, председателдарына жал кожор.

4. Аймактын кандыйла керектү туралар эдер деген жерлерине керектү агашты жон тутатпай белетеп турзын.

5. Бистин көрүмжүлү аймакта электричествонын станциязын, (Гидро станция) эдерин жонго тэкши угузып, түүжер.

6. Журтсоветтер, аймак одунды эмди жаскыда белетеп, кестирерин шүүшсин, кичеезин.

7. Келиндер, кыстар кандыйла ишке үүренер „Социал Жаркыны Келиндерге, Кыстарга“ деген, тураны бу жылгы жылда Аймакисполком эттирин бүдүрзин, оны эдер жерди жоннон угуп, жөптөтсип деп, пленум жакып туру.

Ондай аймагынын жаскы ишке белетенгени керегинде бүдүргөн жөби.

Жаскы ишке белетенген аайын угала көрүмжүлү иштү аймактын пленум жууны тутакту иштер мындый деп, темдектеп айдып туры:

Жаскы ишке белетенер тушта бистин аймакта бандит табылып, коллектив керегин жастра иштеген учун ол ишке аршаамык болып, тутактар көп болды.

Бу жаскы ишке белетенерине Аймакисполком келтегейнен мундый түзегедий тутактар бар болгон деп, пленум темдектеп айдып туру:

1. АЗО ла Аймакисполком бу жаскы ишке белетенерине журтсоветтерди жетре жакшы баштабай, башкарбай турганы билдирди.

2. Журтсоветтерге агрономдор жүрүп, баштабаган, болышпаган эмтир.

3. Жаскы ишке чыгарып турган уполномоченный улустарды Аймакисполком тоолу күндерге ийип турган, жакылтаны жетре бербей турган, ол улус бойлоры били-

нип иштеген учун јаан тутак болгон.

4. Үрен ашты албаты јонго, колхозторго үлеерде учраганча-ла берип турган, тоозын јетре албаган, онон јаан тутак болгон.

5. Албаты-јонго аш-кра ижине керектү машиналар јәтирери тутак болгон.

6. Кулак-байлардан айрып алган иштээр аттардын тоозын албаган, Аймакисполком ончо аттарды эмдиге јетрә башкарып берер јерге бербеген.

7. Јуртсоветтердеги јууган үрен аштарды тоозын албаган СККОВ-тордо, школдордо сүтзаводтордо канча аш барын Аймак билбес онын аайына чыкпаган.

Онын ортодо Аймакисполкомнын јарида иштеген иштеринин аайы мындый:

1. Јерге салар үрен-аштарды аймак ичинде тутагы јок сортоп, арчыган, корондогон эмтир, бир јакшызыол.

2. Јәр ижинин кандый-ла машиналарын өйинде јазап, јепсеп алган эмтир, аймак ичинде кра јепселинен тутабас эмтир.

4. Албатынын салар аш-кразын өйинде чоттоп, үрен-ажын эртеден үүлеп јаткан эмтир.

Мынаг ары Аймакисполком бу јаскы ишти кичээп бүдүрерине пленумнын берип јаткан јакылтазы мындый:

1. Кулак-байлардан алган иштеер аттарды берер јерге берип башкарзын;

2. Јаскы иштин керегинде уполномоченный улусты сүрекеј јакшы јакылтазын јетирип, јуртка узак јадар әдип ийип турзын;

3. Јаскы ишке өлөнг јок јурттарга өлөнг бар јерлерден түрген берерин кичээр;

4. Өркө өлтүрерин сүрекеј кичээп турар керек. Јуртсоветтер ол ишти јуны айдын 20 числозына јетре кичээзин деп, јакып туру.

5. „Римнын папа—абызына карубыс“ деп, Ондай аймагынын јуртсоветтери 11 крадан төмөн эмес аш салар база бойынын, јаан карындаш көрүмјүлү ишке Чановский-ла Шипуновский районды кычырар.

6. Кызыл черүдин, партизандардын билезине болыш әдип, аш-кразынаг иштежерин кичээп тыгытсын, ол керекке болышар комиссиялар тутсын.

Көрүмүлү Ондай аймагынын журтын тэнши радио-телефонду эдерининг аайын угала, пленум-жуун тургускан јоби мындый:

1. Радио-телефонды тургузар журттар мындый: Јоло, Кәни, Туйакту, Каракол, Ороктуой, Кайыңчы, Хабаровка, Купчәкән, Јаламан, Ин, Салјаар, Кулада, радио тургузар јәрләр: Шебалин, Талду, Орус-ла алтай Шапшакман, Талду, Акарал, Өлөтү, „Јаанчәт, Јаан-Јаламан, Јаан-Улөгөм, Соок-Јарык, Јыду-Кәм.

Ол ишти түргән бүдүрәр кәрәгиндә албаты-јоннон 2.800 салк. акча жуурин түргәдәр кәрәк, ол акчаны радионунг төс башкарууна бәрәлә радио-телефонго кәрәктү аппараттар (јәпселдер) алар, база ол ишти иштәэринә, телефоннын столмоларын бәләтәринә кичәйнәр кәрәк. Онон өскө тоормоштор тартары Каракол Орыктуойго, Ондай-ла Кайыңчаа, Кәнгилә Јолоо, Ин-лә Јаламанга Соок Јарыкка ол журтсоветтердинг ортода тән үләжәргә кәлижип јат. Ол кәрәкти бүдүрәрин журтсоветтердинг мойнына салар, журтсоветтердидә радио кәрәгин кичәэргә ОДР-нинг ячейкаларын эдәр (Радионунг кәрәгинә болыжар ячейка—Общество Друзей Радио). почтонунг конторазы тургуза ла столмолорды јон зайын чоттоп чыгарзын.

1930-31 јылда салар.

Јаңы чыккан мал аштын калан-налогтын законды Көрүмүлү Ондай аймагынан пленум жууны угала **ТУРГУСКАН ЈОБИ МЫНДЫЙ:**

1. Мал-аштын јаңы законы колхозторгы тыгыдар кәрәккә тузалу јәнилтәзи көп, база јоктуларга, орто күчтүләрәгә јәнилтәлү, олардын мал ажын көдүрәргә болышту эмтир дәп, пленум көрди.

2. Бу законды албатаа түргән јарлаза, бәриләр јәнилтәләрди билдиртсә албатынын аш кра-иштәэри, оград-маала эдәри, мал азралары көдүрүләр дәп, пленум шүүп туры.

3. Јоктулардын, орто күчтүләрдинг, кулак-байлардын кирәлтәзин бодогойтон әжини јаңы закондо јаспай, јарада шүүгән дәп, пленум көрди.

4. Мал-аштын налогын бујылгы јылда јастырбай кижининг чыдалына кәлиштирә саларга мал аштын тоо-

зын чикэ алар кэрэк, анчалала кулак-байлардын кирэл-тэлэрин сүрэкэй шинжилээр кэрэк, журтсоветтэр, мал-кра чоттоор комиссиялар бујылгы јылда мал-аштын чо-дын сүрэкэй чиккэ эдип былтыргы јылдагыдый јастра иштэбэзин дэп, пленум јакып туры.

5. Кулак байлардын малы-ажынын, кирэлтэзинин чодын, көдрө јоннын малы-ажынын чодынан озо Май айда чоттоп алар кэрэк, эмди-лэ мал-аштын чодын алар комиссияларды журтсоветтэр тудар кэрэк, ол комиссияларга журтсоветтин председатели Комитеттин председатели, јоктулардын группазынан, колхозтордон тудар учурлу.

6. Бастра мал аштын чодын Июнь айдын 1-чи кү-нүнэн баштайла Июль айдын 1-чы күнүнэ бүдүрэр.

7. Мал-аштын наlogyнын жагы законун албатаа тэкши билдирип, јарлазын дэп, пленум јакып туру.

Албатынын су-кадык јүрэри кэрэгиндэ.

1. Больницалардын, яслялардын ижин јарандыар, тығыдар;

2. башкаруудын јакылтазы аайынча эн-лэ озо батрактарды көрөрин, эмдэрин кичээр;

3. Оорыган батрактарга больницадан эмдэнэр би-чик бэрип турзын;

4. батрактарга амраарда бэрэр акчаларды страхка-са тутатпай бэрип турарын кичээр.

Кооперативка кирэр Јолы.

1. Јоктулардын, батрактардын фонд акчалары-ла батрактарды ончозын кооперативка членгэ кийдирип аларын тургуза кичээп, бүдүрэр;

2. батрактар договорлу иштэп турган тушта, бат-рактарга нэ-лэ кэрэктү таварларды чайды јеткил бэрэ-рин кичээр;

3. Кооперативтын ижинэ кооперативтын курстары-на батрактарды көптөдө тургузып ийип турар кэрэк;

Батрактын күчин корулаары.

1. Батрактардын күчин коруулаар законнын аайынча договорды кыйалта ок бүдүрүп турганын көрөр, договордан, закон кыйган улусты жаргаа бэрип турар;

Батрактардын ортозындагы иш.

Батрактардын ортозындагы иш сүрэкэй тутаган, кажы журтсоветтердэ торт ташталып калган эмтир, онын учун Көрүмжүлү Аймактын президиум жууны журт жэрлэрдиг рабочкомдорын Областын жакылтазы аайынча жагыртып тудар кэрэк дэп, көрүп туру.

Кандый-ла иштин договорлорын эдип турары, кижинин күчин кижигибэс жанын кичээрин сүрэкэй жаан кэрэк деп, билэлэ буылгы жылда журтсоветтер договор кэрэгин кичээзин дэп, пленум жакып турганы мундый:

1. Батрактар-ла эдэр договорлордын планын батрактарга тэкиши шүүдирэр;

2. Алдында эткэн договорлорды шинжилэп көрөр;

3. Иш кэрэгиндэ секциялар эдэр;

4. Јоктулардын, батрактардын группаларын эдэр;

5. Јурттардагы батрактардын тоозын тургуза-ла алар;

6. Батрактардын нэ-лэ тутактарын кичээп көрөр, батрактарды журтсоветтергэ олордын секцияларына јуктадып, кожо иштэдэр;

7. Батрактарга, акту күчү-лэ јаткан албатыга иштин, јалдын аайын айткан законды билдирип, јарлаар кэрэк дэп, пленум жакып туру.

Социал-мөрөдин аайы.

Тургуза-ла кичээп бүдүрэр иш мындый:

1. Батрактарды кыйалта јок страховать эдэрин кичээр, страховать эдэр законды батрактарга билдирэ јарлаар;

2. Батрактар учур страховка акча тутаткан кулак-байлар бар болзо, ол тутактарды тургузала нэкэп алар;

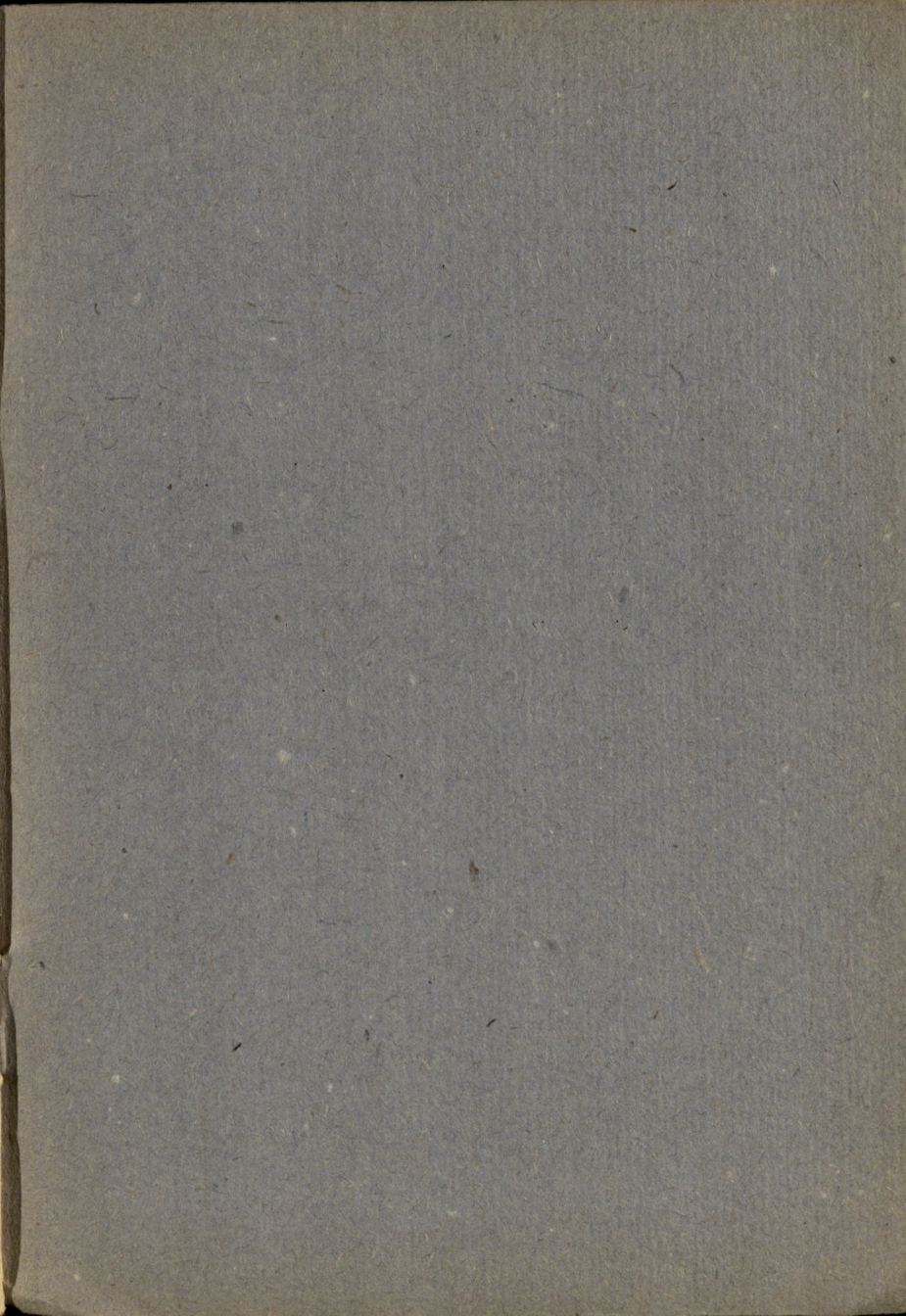
3. Батрак-күдүүчиләрди иш јок тужунда бәрәр болыш (пособия) акчаны бәлән әдәр;
4. Јоктулардын јуундарына батрактарды, күдүүчиләрди канайда страховать әткәнин отчет әдип турар;
5. Страховка кәрәгин билип турган учреждениялардын ижин шинжиләп, көрүп турар, тутактарын түзәп, ижин тынғыдып турзын дәп, пленум јакыды;
6. Јурт рабочкомдорго батрак күчин коруулар законды билдирә айдып, баштал турар.

Прокуратура-ла Судна Јакылта.

1. Нә-лә кәрәктәрдән озолоп батрактардын комдалын көрүп турзын;
2. Батрактардын комдалын угар тушта кулак-байлардын законон кыйган јагын сүрәкәй шинжиләзин;
3. Батрактардын комдалы аайынча әткән јаргыларды тургуза бүдүрүп турзын нәкәп алар нәмәни түргән алып бәрзин;
4. Батракты суд канайда коруулап турар учурлу болгон законды батрактарга билдирип јарлазын;
5. Батрактарды колхозторго көптөдө тартарын кичәезин дәп, пленум јакып туру.

Сагат-Строев Косырген.

Исб. № 1001

34586

	Ойрот.
2	368

Вісікти вудуґери-ле вазаґна
„КЪЗЫ-Ојрот“ деп віриккені
Ovlit № 141 Tıraz 500.

1-697571